

ONTWERP EN ONTWERPERS VAN GEERDINKHOF

deel 4: De eerste koopwoningen van de Bijlmer: het carré van Piet Zanstra

De 300 en 400 nummers van Geerdinkhof - gelegen in de noordoosthoek - worden aan twee kanten omgeven door water en de Bijlmerweide daarachter. Het complex is ontworpen door het bureau van architect Piet Zanstra. De buurt ligt gedeeltelijk tegenover de woningen van Joop van Stigt die in de vorige aflevering zijn besproken.

Marijke Beek

Bureau Zanstra, Gmelig Meyling & De Clercq Zubli NV.

Piet Zanstra begon zijn eigen bureau in 1954. Naderhand breidden bedrijf en directie zich uit, zodat het vanaf 1966 werkte onder de naam Architectenbureau Zanstra, Gmelig Meyling & De Clercq Zubli NV. Onder die naam wordt in 1970 ook de opdracht voor Geerdinkhof aangenomen.

Op dat moment is het een snelgroeiend bureau met een hoge productie, dat veel werkt voor grote (en soms beruchte) aannemers/ontwikkelaars zoals Maup Caransa en de gebroeders van der Meijden.

Zanstra en consorten ontwierpen woningbouw (eerst vooral flats), kerken, winkelcentra, hotels en vooral veel kantoorgebouwen. Soms waren de

projecten controversieel, zoals het kort vóór Geerdinkhof gebouwde Maupoleum, het Caransa Hotel aan het Rembrandtplein (beide in opdracht van Maup Caransa) en de Europarking aan de Marnixstraat voor ontwikkelaar Jan Tabak. De garage staat door zijn vorm bekend onder de naam "de billen van Zanstra". Het Maupoleum is inmiddels gesloopt, de garage is aangewezen als monument. Over bouwer/aannemer/ontwikkelaar Freek van der Meijden, Zanstra's opdrachtgever voor Geerdinkhof, wordt gezegd dat hij bunkers heeft gebouwd voor de Duitsers. In de jaren '60 kocht hij de grond aan, waarop naderhand de Bijlmer is gebouwd. Die verkocht hij aan de gemeente, waarna hij veel bouwopdrachten in de Bijlmer kreeg, waaronder die in Geerdinkhof.

De opvolgers van Zanstra's bureau (nu ZZDP geheten) hebben van hun voorgangers gehoord dat Van der Meijden elke ochtend in zijn goudkleurige Rolls Royce zijn projecten in aanbouw inspecteerde. Deze bijzondere automobiel heeft hier dus heel wat kilometertjes liggen...

Plan Zanstra

Het oorspronkelijk idee dat de architecten van de verschillende buurten in Geerdinkhof zoveel mogelijk zouden samenwerken verliep moeizaam: bij het ene deel ging de opdrachtgever failliet, bij het andere werd tweemaal de architect vervangen. Alleen de - zeer ervaren en op elkaar ingespeelde - combi Van der Meijden-Zanstra ging onvervaard door. In augustus 1972 wordt hun plan, voor 116 woningen, als eerste bij het supervisorenoverleg toegelicht door projectarchitect Lammertsma. "Het plan (afb. 2) is ontwikkeld in carrévorm met buitenom woningen in twee lagen (systeembouw) en binnenin patiowoningen (traditionele bouw). Overdekt en onoverdekt parkeren samen geven twee plaatsen per woning" aldus Lammertsma. Hij toont de gevels van de woonhuizen in twee verdiepingen en legt uit dat aan de buitenrand het terrein 40 cm hoger wordt waarmee voor de woningen meer privacy ontstaat. Ook zijn de tussenmuren tussen de woningen omwille van de privacy aan de tuinzijde verder uitgebouwd.

Fasering en tijdelijke bewoning

Noordoosthoek, gezien vanaf het wandelpad in de Bijlmerweide, Stadsarchief 1993

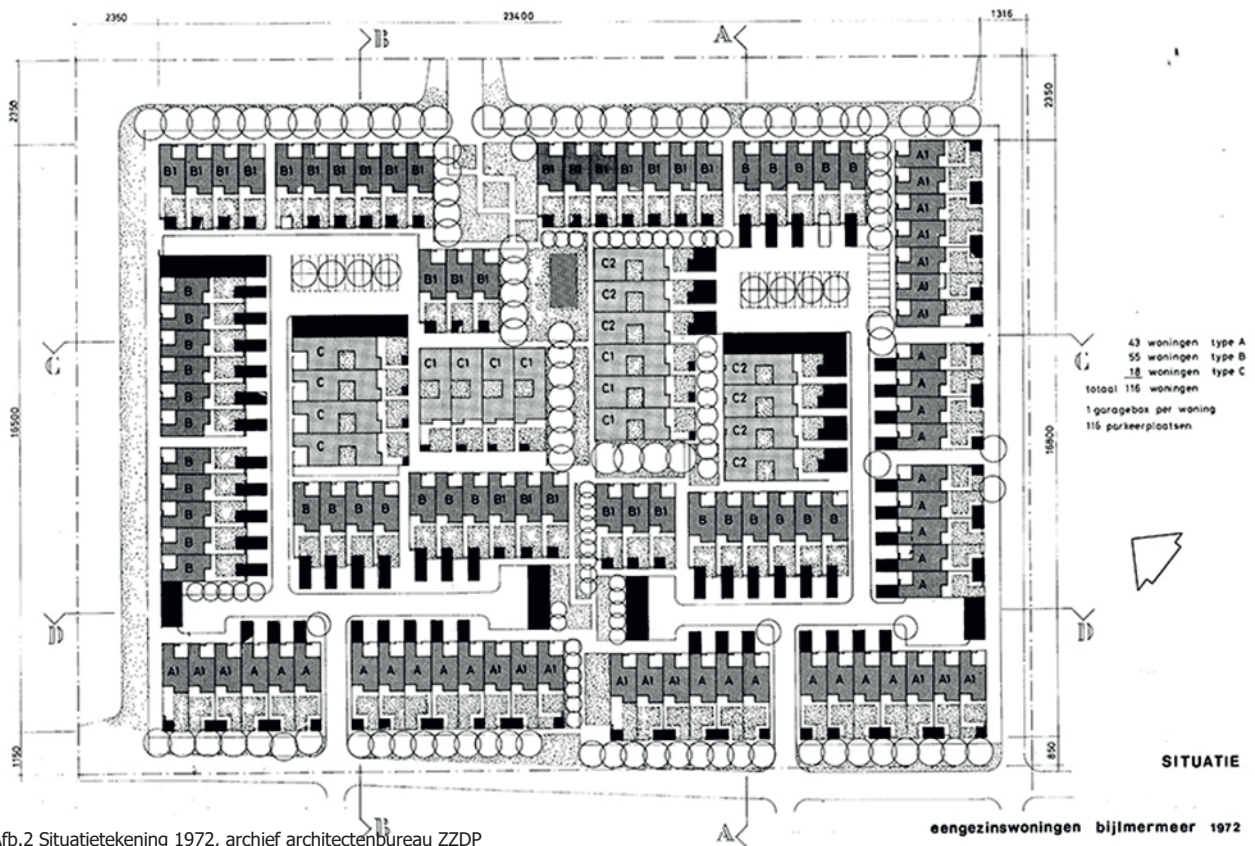
profiel C

Eind januari 1973 melden de supervisors dat de 18 patio-woningen in het midden van het plan zijn goedgekeurd. In april wordt hen medegedeeld dat het plan gefaseerd zal worden gebouwd. "Op die manier wordt de mogelijkheid tot het bouwen van goedkopere woningen opgehouden", aldus Lammertsma. (afb.3) Kennelijk maakte Van der Meijden zich zorgen over de verkoop-

nieuwbouw op dat moment ongekend ruim: 170 m². Door de navenante prijsverloop verliep de verkoop stroef. De patio-woningen werden in 1976 bij de gemeente ingeschreven met een huisnummer, de rest twee en drie jaar later. Uit een plattegrond bij de verkoopfolder blijkt dat de andere woningtypen pas te koop werden aangeboden toen de patio-woningen verkocht waren.

een ander deel van de huizen een aantal jaren tijdelijke bewoning kreeg en uiteindelijk voor een veel lager bedrag is verkocht, zoals heel wat Geerdinkhofers nog weten. Wie het weekblad De Nieuw Bijlmer van begin jaren 70 doorbladert, ziet dat de Bijlmer als geheel steeds verder aftakt. Werkloosheid en de toestroom van Surinamers zorgen voor een negatieve spiraal, die lange

Afb.2 Situatietekening 1972, archief architectenbureau ZZDP

baarheid. De supervisors willen wel de zekerheid dat het complex als geheel in hetzelfde materiaal zal worden gebouwd. Zomer 1973 staat in het weekblad "De Nieuwe Bijlmer" dat de bouw van de eerste koopwoningen in de Bijlmer - de patio-woningen in dit deel van Geerdinkhof - kan beginnen. "Prijs boven de ton" kopt het blad. Die patio-woningen waren voor Amsterdamse

Het ontwerp van Zanstra is dus wel volgens plan uitgevoerd, maar in fasen gebouwd en verkocht. De opdrachtgever heeft ze niet door goedkopere woningen vervangen zoals bv. in het deel van Van Stigt is gebeurd. Een aantal woningen ging voor de oorspronkelijke (hoge) prijs van de hand. Cees Geldof, die toen werkzaam was bij de dienst Stadsontwikkeling, vertelt dat

tijd van invloed was op de prijzen van het eerste deel van Geerdinkhof. Zanstra's project is toen meermalen van eigenaar gewisseld, onder meer met behulp van de voor fraude veroordeelde notaris Slis-Stroom.

Ontwerp

Vanaf de Geerdinkhofweg loopt het fietspad Ganzenhoefpad langs het com-

profiel D

plex en zijn er drie toegangen, waarvan de middelste alleen wandelpad is. Hierlangs zijn op de situatietekening bomen en gras ingetekend, op zo'n manier dat een aantal groene geschakelde verblijfruimtes is ontstaan. Dit groen loopt over

worpen. De patiowoningen (type C) bestaan uit één bouwlaag. Ze hebben een patio in het midden, en een tuintje met garage aan de straat en een grotere ommuurde tuin achter. Daaromheen staan de typen A en B met twee bouw-

aangebouwde garage. (afb. 5) Door de ligging van deze typen tegenover elkaar houden ze privacy. Bovendien liggen zo de meeste tuinen op het zuiden of het westen. De gevels van alle woningen zijn leven-

profiel A

profiel B

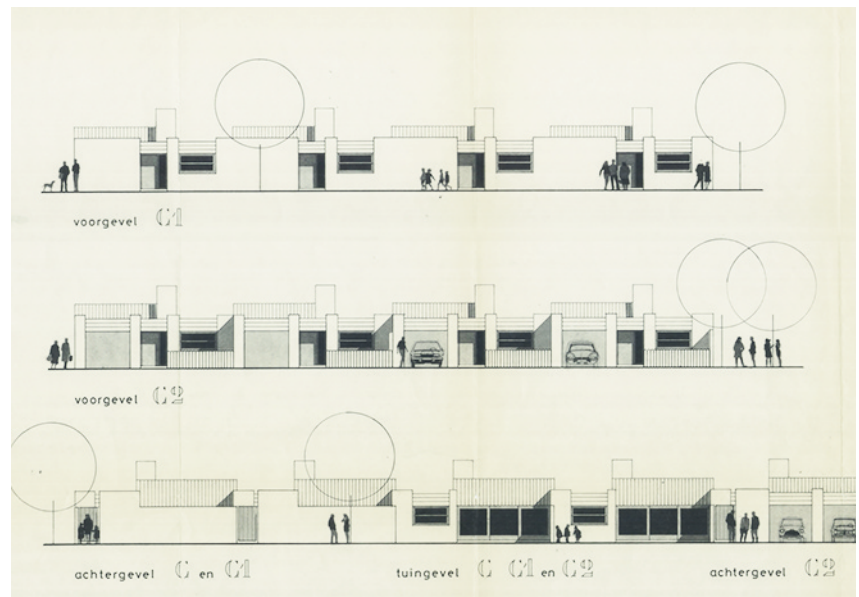
Afb.4 Profielen van de buurt als geheel, op de situatietekening is aangegeven waar de doorsnede is gemaakt. archief architectenbureau ZZDP

in de Bijlmerweide aan de noordkant, en vormt zo een mooie groene overgang. Langs de hele buitenrand van de buurt staan de huizen met hun achtertuinen naar buiten gekeerd en met de toegangen aan de binnenkant. Binnenin liggen de patiowoningen van één bouwlaag en nog vijf korte rijtjes huizen. Opvallend zijn de twee grote parkeerpleinen aan de oostkant, die voor een groot deel door garages zijn omgeven. Een deel van de wegen is voor auto's toegankelijk, maar er is ook een aantal voetpaden. Al deze ingrediënten zorgen - samen met de verschillende bouwtypes - voor een divers en afwisselend straatbeeld (afb.4). De buurt als geheel is in feite vrij strak en recht van opbouw, met korte straatjes. Ook hier zijn gemetselde tuinmuren zoals in vrijwel heel Geerdinkhof. Opvallend genoeg zijn hier de muren vrij laag, een voorbijganger kan er hier meestal net overheen kijken, reden waarom de bewoners die muren op alle mogelijke manieren iets hebben verhoogd. De huizen hebben grote tuinen, zoals Nassuth, de ontwerper van de Bijlmer, ook had voorgeschreven.

Zanstra heeft drie typen woningen ont-

lagen. Bij type A ligt de voordeur aan een verhoogd "bordes" aan de binnenkant van het complex. De achtertuin blijft daardoor privé. Deze woningen liggen langs de Geerdinkhofpad en het

dig door naar voren en terugspringende geveldelen. Voor de architecten moet dat van groot belang zijn geweest, want op de ontwerptekeningen wordt de plasticiteit door schaduwpartijen bena-

Afb.3 Aanzicht patiowoningen, Bouwarchief Stadsdeel Zuidoost

Ganzenhoefpad. Type B staat langs het water en in de korte rijtjes in het midden van het complex. Deze huizen hebben de voordeur aan de tuinkant, zodat bezoek eerst door de tuin moet lopen. Beide types zijn er met en zonder

drukt. Opvallend zijn de drie metalen "pergolabalken" aan de tuingevel die begane grond en het balkon erboven verbinden. En de vooruitstekende "bloemkozijnen" aan de zijgevels. De huizen hebben binnen een mooie

ruimtelijkheid door de royale woonkamer met open trap en lichtkoepel erboven. De verkoopfolder uit 1980/1981 noemt ook de open haard in schoon metselwerk, de dubbele beglazing (toen al!) en de mechanische ventilatie (afb. 6).

Oorspronkelijk liep er een schelpenpad langs het water van de Bijlmerweide. Uitgangspunt was dat de oevers publiek toegankelijk moesten zijn, zoals in het zuidelijk deel nog steeds het geval is. De privacy kwam in de verdrukking door de langslappende mensen (er was minder ruimte dan bij de 100 nummers) waardoor struiken werden neergezet en uiteindelijk het hele oevergebied door bewoners is geprivatiseerd. Jammer voor de wandelaars onder ons!

Nu

De woningen van Zanstra zijn nu bijzonder gewilde huizen. Een bewoner zegt dat hij in de jaren tachtig nergens in Amsterdam een rijtjeshuis kon kopen dat zo breed, ruim en licht was. Hij vindt zijn eigen haard nog steeds goud waard. "Het zijn geen doorzonwoningen, het licht is overal" zegt een ander. "De open trap en de ruime vide met lichtkoepel geven je als bewoner een gevoel van vrijheid".

Het enige nadeel is de genoemde verwarring over voor- en achterkant. Ikzelf heb menigmaal gearzeld alvorens de deur te openen om via de, van buitenaf

Afb.6 Interieurfoto uit verkoopbrochure 1980/1981

onzichtbare, tuin op bezoek te komen (afb.7).

De opeenvolging van groene ruimten richting Bijlmerweide is inmiddels vervlakt en heeft aan charme verloren. Een opknopbeurt van het groen en zeker ook van de inrichting ervan zou wonderen kunnen doen...

Bronnen

Citaten zijn afkomstig uit de *Verlagen van het college van supervisors*, Stadsarchief Amsterdam, toegangsnr.

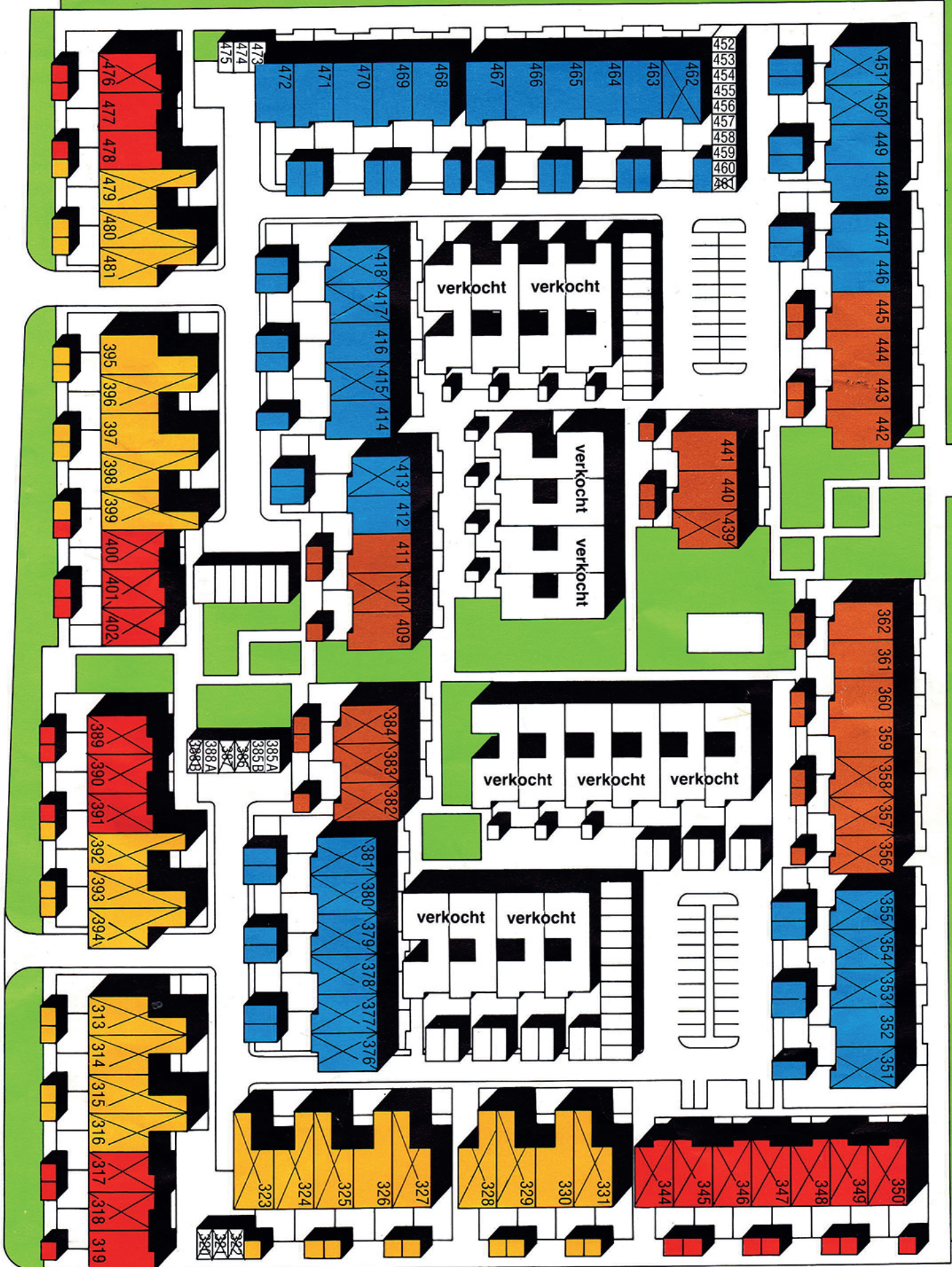
30080 (Gemeentelijke Dienst Volkshuisvesting, inventarisnummer 1663)

Mens, N., ZZDP Architecten, Rotterdam 2004

Pelt, W., Maup Caransa, vastgoedmagnaat uit Amsterdam, Amsterdam 2019

Afb.7 Hoek Geerdinkhofweg en wandelpad naar Bijlmerweide, 2019

GEERDINKHOF

Afb.5 Kaart uit verkoopbrochure 1980/1981

- bestaande bebouwing
- type A
- type A1
- type B
- type B1
- verkocht

